

Hautsi da kanpaia

Heldu den urrian 90 urte beteko dira Sylvia Plath idazle estatubatuarra sortu zela. Bere obra poetikoagatik da ezagun, *The Colossus* eta *Ariel* bildumengatik bereziki (hain zuzen, *Ariel eta beste poema batzuk* bilduma izan zen Plathen lehen liburua euskaraz, Iñigo Astizek itzulia). Ezezagunagoak dira, apika, aldizkarietan argitaratu zituen ipuinak eta azterketa literarioak. Bere bibliografiako eleberri bakarra da martxorako dakargun *The Bell Jar*, lehenengoz Ingalaterran izen goitiz argitaratua, 1963an, autoreak bere buruaz beste egin baino hilabete lehenago.

SINOPSISIA

Unibertsitate-ikaslea da Esther Greenwood, eta poeta bihurtzea du amets. Hilabete oso batez emakumeentzako aldizkari batean editore gonbidatu jarduteko hautatzen dutenean, beraz, ate guztiak zabaltzen zaizkiola sentituko du; New York hirian egindako egonaldi preziatua, ordea, identitate-auzien eta gizarte-arauen zelai gatazkatsu bihurtuko zaio berehala. Kontrajarriztat dituen feminitasun-eredu biren artean lehian ikusten du bere burua: norberaren helburu eta desirak lehenesten dituen matxinoa eta gizarte-arauen arabera jokatzen duen emazte-ama. Hilabetea pasatuta eta idazketa-eskola batek bere hautagaitzari uko egin eta gero, amarengana itzuli beharko du Estherrek, eta aterabide zaileko gainbehera emozional bati ekinen dio, ospitale psikiatriko batetik bestera eramanen duena.

Irudiz beteriko eleberri hau, bigarren olatu feministaren garaitsuan idatzia, esperientzia pertsonaletik abiatzen da –amatasuna, heriotza, gorputza, eritasuna– gai kolektibo arantzatsuak jorratzeko –eromena, sexua, abortua, suizidioa–. Nobela erdi autobiografikotzat zuen egileak berak, amari bidalitako gutun batean zioenez: “Nire bizitzako gertaerak harilkatu ditut, fikzio bihurtuz, kolorea emateko; bizibidea ateratzeko idatzi dut, baina egiaz uste dut adierazten duela zer bakarrik senti daitekeen pertsona bat lurra jotzen duenean... Saiatu naiz nire mundua eta jendea irudikatzen beirazko kanpai baten lente desitxuratuan zehar begiratuta bezala”.

LIBURU
GOMENDATUA
MARTXOA

SYLVIA PLATH

Beirazko kanpaia

Itzultzailea: Garazi Arrula Ruiz

Eleberria

Txalaparta

280 orrialde (inguru)

17,50 €

14,00 € Kluba

Aldaketa: otsailaren 25a baino lehen

EXEKUZIO PUBLIKOAK, SUIZIDIO INTIMOAK

Iñigo Astiz

Exeko sukaldean bazkarirako tipulak mozten ari denean, oharkabean, atzamarrean egiten duen zauritik abiatuta AEBetako historiaren errepasso zabala proposatzera heltzen da Sylvia Plath bere poema ezagunetako batean, "Ebakia" izenekoan, hain zuzen ere; eta, hala, adibidez, indioek aizkoraz larrututako burua bilakatzen du hatza, miloi bat soldaduk osatzen dute haren odol jariora, «kasaka gorriak guztiak», eta Ku Klux Klaneko kideen zapi zuriak dira isuria geldiarazteko darabiltzan bendak. Ironia puntu sotil horrekin lehertzen ditu poetak kolpean esparru pribatuaren eta publikoaren arteko mugak, eta antzeko operazio poetiko batekin abiatzen du egileak *Beirazko kanpaia* izeneko eleberria ere.

Plathek Esther izeneko fikziozko pertsonaiaren maskara pean kontaktzen ditu helduarorako jauzian berak bizi izandako krisi psikologiko sakonaren nondik norakoak, sexu eraso, medikua ezarritako elektroshock saio eta porrot egindako suizidio saiakera eta guzti, baina, hain zuzen ere, AEBetako espetxeetan oraindik indarrean diren exekuzioen aipamen batekin hasten du gainbehera itxuraz erabat

personal eta intimo horren kontakizuna, liburu hasiera ezin ederrago batean: «Uda arraro eta sargoria zen, Rosenberg senar-emazteak elektrokutatu zituzten uda, eta nik ez nekien zer ari nintzen New Yorken. Exekuzioek ergeldu egiten naute. Deskarga elektrikoz hiltzearen ideiak ondoezik jartzen nau, eta ez zen beste hitzik egunkarietan: titularrak begi arranpalo zelatan kale-kantoi guztietan eta kakahuete- eta lizun-usaineko metro-aho guztietan. Ez zuen nirekin zerikusirik, eta hala ere buruan etengabe zebilkidan zer-nolakoa izanen zen bizirik erretzea, goi eta behe».

Aisialdi, moda eta literatur aldizkari batean idazteko beka bat irabazi duelako heldu da New Yorkera protagonista, bere nota ezin hobeei esker lortutako beka batekin, eta narratzaileak ironia finez ematen du emakume gazte talde horren doako festen dirdirazko giro eskusibo hori alderik alde zeharkatzen duten arau sozialen eta genero rolen nondik norakoen berri, espantu handirik gabe, eta itxuraz soilik xaloa den kontaera batekin. Orriz orri ilunduz joango da kontakizuna, ordea, eta deskribatzen den hasierako mundu

arin antzeko hori puskatzen joango den neurrian joango da narratzailearen ahotsa ere puskatzen eleberrian, ospitale psikiatrikoan lurrera erortzean hautsitako termometroko merkurio ale sakabanatuen pare.

Bistakoa da eleberrian kontaktzen diren eta Plathek bere larruan bizitakoen arteko parekotasuna, eta are larriagoa bilakatzen da konparazioa gogoratzen badugu *Beirazko kanpaia* Victoria Lucas ezizenez argitaratu zuela egileak Erresuma Batuan, eta, 1963an, hura kaleratu eta hilabete eskasera egin zuela bere buruaz beste. 1967tik aurrera soilik eman zuten egilearen benetako izenez lana, eta, haren senar Ted Hughesek eta haren ama Aurelia Schober Plathek hala erabakita, ez zuen AEBetan argitalpenik izan 1971ra arte. Nahasian doaz esparru pribatua eta publikoa idazlearen bizitzan ere. Lehertuta muga guztiak. Bizialdian ez bezala, ordea, kasu honetan, literaturan, iluntasunean zehar egindako igaroaldiaren ostean, argirantz zirrikitu bat irekitzeko aukera iradokiz amaitzen du eleberria idazleak.

«Ziurrenik, zaila da jakitea Sylvia Plathen obraren oihartzunak zenbat zor dion poesiarri eta zenbat testuinguruari. 1932an jaio zen, eta, 1963an bere buruaz beste egin zuen arte, suizidio saio bat egin, ezkondu, bi seme-alaba izan, dibortziatu eta arazo psikikoak izan zituen. Horrela esanda, sinplista eta morbosoa da, baina horrek guztiak poetaren obra erabat baldintzatu zuen».

Alex Gurrutxaga
Berria, 2014

Egilea

Sylvia Plath

1932, Boston (AEB) - 1963, Londres (Ingalaterra)

Zortzi urterekin argitaratu zuen lehen poema, aldizkari batean. Orduetik aurrera, ez zion argitaratzeari utzi, eta sari andana jaso zuen gaztetaririk. Bereziki ezaguna da bere obra poetikoa, irudi zorrotz eta bortitzez betea, nahiz eta bizi artean bi liburu baizik ez zituen argitaratu: *The Colossus and Other Poems* (1960) poema-bilduma eta, ezizenez, *The Bell Jar* (1963) eleberria hain zuzen. Poesia konfesionala esaten zaion joeraren barrenean kokatzen da, Anne Sexton eta Allen Ginsberg estatubatuarren eta Alda Merini italiarrarekin batera, beste batzuen artean. Idazle izateaz gainera, Cambridgeko unibertsitatean irakasle izan zen, Ted Hugh senar eta poetaren editorea eta bi umeren ama. Hogeita hamar urte zituela, bere buruaz beste egin zuen. 1982an, hil ondorengo Pulitzer saria eman zioten *The Collected Poems* lanagatik.

EGILEAREN BESTE LIBURU BATZUK

SYLVIA PLATH
Ariel eta beste poema batzuk
Itzultzailea: Iñigo Astiz

Denonartean
Poesia
248 orrialde
12,50 € | 11,87 € Kluba

SYLVIA PLATH
Hiru emakume
Itzultzailea:
Harkaitz Cano Jauregi

Denonartean
Poesia
100 orrialde
14,00 € | 13,30 € Kluba